

POLITICA DE COLECTARE A TAXELOR TREBUIE SĂ TREACĂ DE LA PENALIZARE LA STIMULARE

Rata de colectare a TVA în 2014 a scăzut deja sub cea din 2010

Evaziunea fiscală ajunge la 16,2% din PIB, motiv pentru care rata de colectare a veniturilor la buget este cea mai mică din UE, deși ratele de taxare sunt printre cele mai mari - locul trei la TVA și locul 7 la povara fiscală pe muncă în 2013 - potrivit datelor Consiliului Fiscal pentru anul 2013¹. Dacă nu ar exista această evaziune, potențialul de colectare bugetară ar ajunge la 48% din PIB, unul dintre cele mai mari niveluri din UE. Iar reducerea evaziunii, chiar și cu jumătate, ar aduce destui bani pentru dublarea bugetului pentru educație și sănătate.

Din totalul evaziunii fiscale, trei sferturi se evidențiază în zona TVA, unde rata reală de colectare este la numai 40,5% (din datele disponibile pe 2013 - este probabil să fi scăzut și mai mult în 2014). Mărirea intempestivă a TVA de la jumătatea lui 2010 a avut efectul scontat pe termen scurt, aducând un plus de încasări la buget. Între timp însă efectul s-a stins (vezi **Figura 1**).

Rata de colectare în 2014 a scăzut deja sub cea din 2010, iar România se află într-o situație fără ieșire. Dacă inversează acum măsura, primul efect va fi de scădere și mai abruptă a încasărilor, urmând să treacă cel puțin încă alți patru ani până când raportul dintre nivelul absolut și gradul de conformare se va reechilibra. O eventuală reducere a TVA poate fi cel mult graduală, cu cel mult un punct procentual pe an și cu evaluarea rezultatelor la fiecare pas.

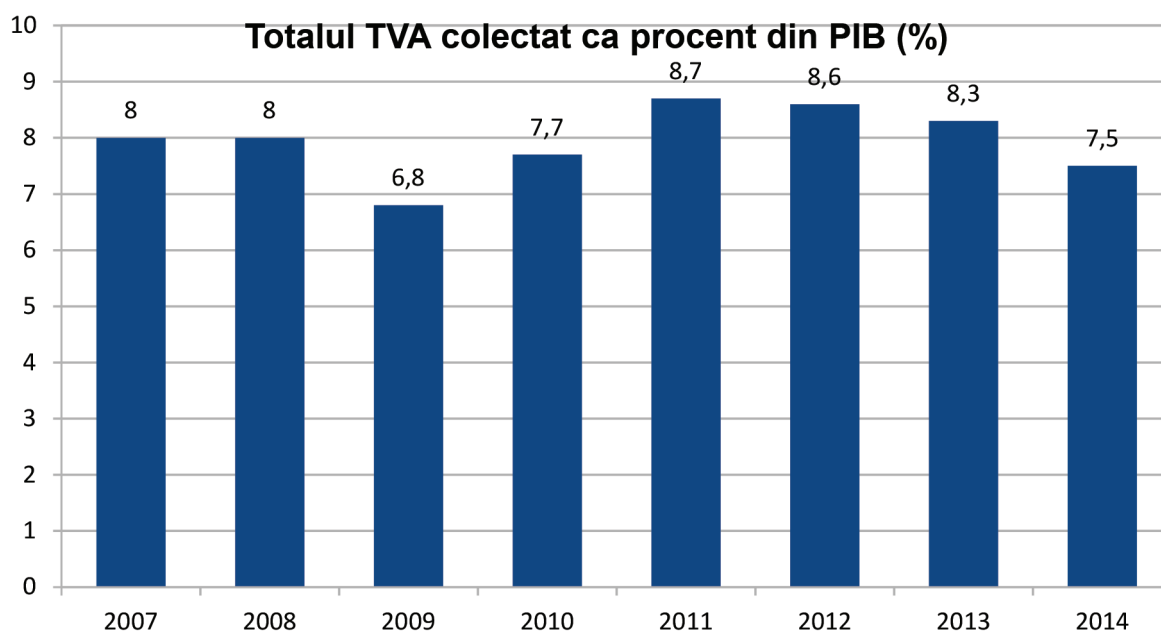
Pe lângă deficitul de încasări la bugetul de stat, nivelul ridicat al evaziunii fiscale corelat cu un nivel ridicat al taxării produce contrastivități în piață, răsplătindu-i în mod disproporționat pe cei care decid să nu plătească și penalizându-i pe cei care se conformează voluntar până la punctul în care sunt forțați să-și încheie complet afacerea.

Combaterea evaziunii fiscale după abordarea clasică, directă, este în continuare necesară, însă ea nu poate rezolva decât în mică măsură problema. Singura care poate aduce o îmbunătățire substanțială este conformarea voluntară a unei mase critice de contribuabili, iar instrumentul cu adevărat subutilizat până acum îl reprezintă stimulentele, nu penalitățile.

¹ Raportul anual 2013 al Consiliului Fiscal, disponibil la <http://www.consiliulfiscal.ro/ra-2013.pdf>

POLITICA DE COLECTARE A TAXELOR

Figura 1. Evoluția încasărilor din TVA la bugetul statului

Sursa: Ministerul Finanțelor Publice

Cea mai frecvent utilizată - dar și cea mai greu de depistat - metodă de evaziune este facturarea selectivă: pentru unele tranzacții este încasat și virat TVA, pentru altele nu. Firmele sunt dispuse să facă acest arbitraj, asumându-și riscurile aferente, nu doar pentru că le aduce un avantaj decisiv, dar și pentru că le scapă efectiv de bătaia de cap. Un control tematic poate depista „nereguli” reale sau forțate, poate duce la imputări de sume pe anumite facturi, pe când tranzacțiile „la negru” nu pot fi controlate și astfel devin cele mai sigure.

Un pas preliminar pentru rezolvarea acestei situații este ca Fiscul să renunțe la politica de creștere a încasărilor cu orice preț, pentru care cea mai simplă strategie este să meargă la firmele care deja plătesc și să le ceară și mai mulți bani forțând, sau chiar depășind, limitele legii. În acest caz, rezultatele apar doar pe termen scurt, după care, exact ca în cazul colectării TVA, contribuabilii dispar complet de pe radar.

Una dintre problemele din cauza cărora evaziunea este destul de facilă este slaba sincronizare dintre contabilitatea în scop

fiscal și evidența de cont bancar. Chiar și în cazurile când plata se face în cont, firmele pot decide să folosească banii oricum, fără ca operațiunile pe cont să fie în mod realist verificabile de către inspectorii fiscali. În cazul tranzacțiilor cash sau în conturi independente, lucrurile sunt chiar mai simple.

O metodă prin care fiscul se poate asigura că declarațiile contabile corespund cu fluxul real de numerar este sincronizarea celor două bilanțuri, iar acest lucru se poate face cu ajutorul băncilor și, cel puțin pentru început, doar pentru contribuabilii care se oferă voluntari să intre într-un astfel de sistem.

Concret, în acest scenariu, banca ar prelua responsabilitatea contabilității pentru firma clientă și ar trebui să realizeze un sistem integrat de evidență și raportare. Contribuabilul este motivat să participe la sistem de simplificarea procedurilor (posibil însoțită de o reducere substanțială a costurilor) și de un eventual discount acordat de fisc pentru voluntari, de ordinul a minimum 5-10% din sumele datorate.

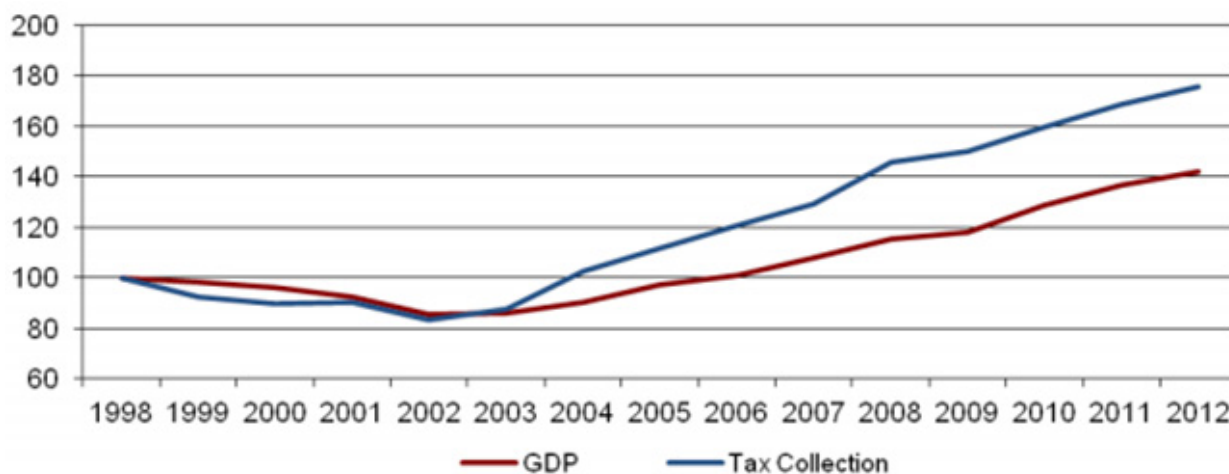
Practic, în acest fel, colectarea taxelor nu mai este realizată doar de fisc, care rămâne beneficiarul final, și se poate îmbunătăți chiar dacă performanța administrativă a fiscoi, tradițional foarte slabă, nu crește prea mult. O reformă de aceeași natură aplicată în Uruguay începând cu anul 2000 - descentralizarea colectării de taxe și impozite folosind ca vehicul principal oficiile Western Union sau alți intermediari de servicii fiscale privați, specifici economiei locale unde infrastructura bancară e mai slab dezvoltată - a dus la o creștere a sumelor colectate la buget într-un ritm de aproape două ori mai rapid decât creșterea PIB². Măsura nu a fost singulară - au existat și eforturi de a crește capacitatea administrativă a fiscoi și mai ales eforturi de a stimula plățile electronice. Dacă toți administratorii de bloc din România ar încasa și plăti doar pe card, o sursă importantă de fraude și datorii ar fi eliminate, de exemplu. România

nu poate fi plătite astfel și impozitele?

Odată implementat un astfel de sistem, posibilitățile se extind - pot exista reduceri suplimentare pentru cei care optează să plătească prin debit direct și au sumele disponibile la timp, la fel cum este posibilă stimularea unui efect de rețea, prin discounturi suplimentare acordate atunci când ambii parteneri dintr-o tranzacție sunt voluntari la sistem.

Pe de altă parte, există și o condiționalitate destul de dură, uneori greu de trecut din rațiuni practice: aceea ca respectivul contribuabil să își poată asuma renunțarea completă la plățile cash - toate tranzacțiile trebuie să se desfășoare exclusiv prin bancă și exclusiv în conturile indicate.

Figura 2. Nivelul colectării taxelor (cu albastru) și evoluția Produsului Intern Brut (cu roșu) în Uruguay

Sursa: anticorpp.eu

are o rețea impresionată de bancomate, iar utilitățile sunt mai nou plătite și din Mega Image sau Carrefour de la automate, de ce să

² "Anti-Corruption Policies Revisited" - Daniel Buquet și Rafael Piñeiro, disponibil la http://anticorpp.eu/wp-content/uploads/2014/05/Uruguay-Background-Report_final.pdf

Prin urmare, propunem:

Pe termen scurt - renunțarea la politica operativă de maximizare a încasărilor de la contribuabilii care deja se conformează voluntar. Pe termen lung, efectele sunt contraproductive, iar inversarea de atitudine ar duce la inversarea trendului negativ al colectării.

De asemenea, încurajarea plăților electronice pentru a reduce informalitatea și a crește încasările la buget. Statul sau furnizorii de utilități ar putea oferi ca premiu logistica necesară (un cititor de card, de exemplu), celor care își achită datoriile integral și la timp în formă electronică.

Pe termen mediu - construirea din punct de vedere legislativ, administrativ și logis-

tic a unui sistem prin intermediul căruia băncile să poată prelua integral gestiunea plății taxelor de către contribuabilii care se oferă voluntari să participe, în schimbul unor discount-uri față de sumele datorate. Efectiv, asta s-ar traduce într-o relaxare selectivă a fiscalității pentru zonele unde conformarea voluntară este ridicată, astfel încât contribuabilii corecți să nu mai fie în situația de-a plăti pagubele produse de evaziioniști.

Pe termen lung - reducerea treptată a TVA cu câte maximum un punct procentual pe an, fără un calendar ferm, dar urmată de fiecare dată de o evaluare a impactului, până la punctul în care se atinge intersecția optimă dintre nivelul de taxare și cel de colectare.